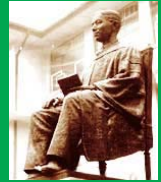

๒๔ กันยายน “วันมหิดล”

สมาชิกสภาคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหิดล

ในวโรกาสครบรอบ ๘๐ ปี แห่งวันคล้ายวันสวรรคต
ของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม

พระบรมราชชนก

“พระบิดาแห่งการแพทย์แผนปัจจุบันของไทย”

วันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๒

กำหนดให้เป็น “วันมหิดล”

ข้าพเจ้าประธานและสมาชิกสภาคณาจารย์

พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่สภาคณาจารย์

ขอถวายสักการะบูชา และร่วมน้อมรำลึกถึง

พระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่านมา ณ โอกาสนี้

ห้ามพลาด
ฉบับหน้า!

ประมวลภาพถ่ายและบทสังเคราะห์จากการประชุมวิชาการประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๒

เรื่อง “คุณภาพอุดมศึกษาไทย พอใจหรือยัง?”

จัดโดย ม.มหิดล ปอมท. และ สกอ.

ในเล่ม

:: สารจากประธานสภาคณาจารย์ (หน้า ๒)

:: ลักษณะสำคัญของการเป็นมหาวิทยาลัยระดับโลก :

มหาวิทยาลัยมหิดลต้องปรับปรุงอะไรบ้าง ? (หน้า ๓)

:: สังคมไทยพร้อมแค่ไหน สำหรับการเป็นสังคม

ผู้สูงอายุ ? (หน้า ๗)

:: บรรณาธิการแถลง (หน้า ๘)

สาร

จากประธานสภาคณาจารย์

โดย รองศาสตราจารย์ ดร.กัมปนาท ภัคดีกุล

อำนวยการสภาคณาจารย์

กราบเรียนเพื่อนคณาจารย์และบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลทุกท่าน กาลเวลาได้ล่วงเลยไปอย่างรวดเร็วมาก รวม ๒ ปีแล้ว การทำงานของสมาชิกสภาคณาจารย์ที่ผ่านมาในชุดแรก หลังจากพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. ๒๕๕๐ มีผลบังคับใช้นั้น เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า เราอยู่ในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง เพื่อนสมาชิกได้เข้าไปร่วมอยู่ในคณะกรรมการชุดต่างๆ ของมหาวิทยาลัยหลายชุด ภายใต้การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารมหาวิทยาลัยชุดปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงหลายๆ เรื่อง เป็นส่วนที่สภาคณาจารย์มีส่วนร่วมผลักดันและเสนอแนะแนวคิด ข้อคิดเห็นและเสียงสะท้อนจากประชาคมเข้าไปสู่การบริหารงานโดยคณะกรรมการชุดต่างๆ อยู่เสมอ ด้วยช่องทางหลายๆ ช่องด้วยกัน

ผมขอขอบพระคุณเพื่อนร่วมงานทุกท่านที่ได้ทุ่มเทพลังกาย พลังใจ พลังความคิด และสติปัญญาในการพิจารณาขับเคลื่อนกิจการของมหาวิทยาลัยในช่วงเวลาที่ผ่านไปด้วยความเที่ยงธรรม มีธรรมาภิบาล ไม่ถูกโน้มน้าวไปในแนวทางที่จะหาผลประโยชน์ให้ตนเอง เพราะถ้าธรรมาภิบาลหาไม่ได้ในมหาวิทยาลัยแล้ว ก็อย่าหวังว่าจะไปหาได้ที่ไหน เพราะมหาวิทยาลัยเป็นสถาบันบ่มเพาะเยาวชนผู้เป็นอนาคตของประเทศและแผ่นดินนี้

ผมทราบดีว่ายังมีภารกิจอีกมากมายที่เรายังไม่สำเร็จเสร็จสิ้น และหลายท่านคาดหวังให้คณะกรรมการชุดต่อไปจะเข้ามาอาสาสมัครดำเนินการอย่างต่อเนื่องสืบไป สมาชิกชุดต่อไปจะต้องไม่เน้นภาระงานวิชาการเพื่อคณาจารย์เพียงอย่างเดียว แต่เพื่อสังคม ชุมชน และประเทศชาติโดยรวมด้วย จะต้องมีการจัดทำข้อบังคับใหม่ให้แล้วเสร็จตามอำนาจหน้าที่ใหม่ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องถูกประเมินด้วยภาระงานตาม performance agreement ของตัวเองอีกด้วย ดังนั้น จึงต้องเสียสละและต้องมีความสามารถเป็นพิเศษที่จะทำให้ได้ทั้งสองส่วนนี้ตามเป้าหมาย และผมเชื่อว่า มีผู้ที่มีความสามารถเช่นนั้นอยู่มากมายในมหาวิทยาลัยที่พร้อมจะเสียสละอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยเข้ามาทำงานในส่วนนี้

ผมขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ขอพระบารมีของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก พระบารมีของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ จงปกปักรักษามหาวิทยาลัยที่เป็นปัญญาของแผ่นดินนี้ ใ้ทอแสงสว่างทางปัญญา เป็นมหาวิทยาลัยที่มีความรัก ความเมตตาธรรม ความสุขสงบ สันติอย่างที่เคยเป็นมา ควบคู่ไปกับการปรารถนาที่จะพัฒนาสู่การเป็นมหาวิทยาลัยระดับโลกได้อย่างแท้จริงด้วยเทอญ

ลักษณะสำคัญของความเป็นมหาวิทยาลัยระดับโลก^๑ : มหาวิทยาลัยมหิดลต้องปรับปรุงอะไรบ้าง? (ฉบับที่ ๒)

“Since the late nineteenth century, a number of American universities - Havard, Yale, Princeton, the University of Chicago, the Claremont Colleges, and the University of California at Sata Cruz-have attempted to organize students and faculty into small undergraduate residential colleges similar to those at Oxford and Cambridge”
(Alex Duke, Importing Oxbridge, 1996)

ปฐมพงษ์ โพธิ์ประสิทธิ์พันธ์^๒

.... ต่อจาก ฉบับที่ ๔ ประจำเดือนสิงหาคม ๒๕๕๒

สิ่งที่ถือการบดิมมหาวิทยาลัยต่างๆ คิดได้โสนสมัยนั้นและเผยแพร่บอกต่อกันไปทั่วก็คือพยายามเก็บเงินเก็บทองให้ได้มากที่สุดแล้วพยายามดึงผู้เชี่ยวชาญจากประเทศอังกฤษมาขยายฐานการศึกษาที่ประเทศสหรัฐอเมริกาให้มากขึ้นและมีคุณภาพสูงขึ้นเกิดความวิตกกังวลกันว่าถ้ามหาวิทยาลัยในประเทศสหรัฐอเมริกาแต่ละแห่งต้องการพัฒนาตนเองทางวิชาการให้สูงขึ้น จำต้องพยายามเก็บรวบรวมเงินเพื่อจ้างคณาจารย์ต่างๆ ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญจากประเทศอังกฤษ แนนอนคณาจารย์ที่ประสงค์จะจ้างหลักๆ ก็ยอมต้องเป็นคณาจารย์หรือผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ดและมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ซึ่งเป็นสถาบันที่มีชื่อเสียงที่สุดในสายตาคอนอเมริกัน เพราะมหาวิทยาลัยแห่งที่สามที่กำเนิดในประเทศอังกฤษคือ มหาวิทยาลัยลอนดอน ซึ่งเพิ่งก่อตั้งวิทยาลัยแรกคือ University College London เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๖๙ (ค.ศ.1826) ท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยมิสซูรีได้กล่าวไว้ชัดเจนว่า 'Why should we send our sons to Europe to finish their education? If we have the means here we can procure the necessary talent; we can bring the president of the Oxford University here by offering a sufficient salary.'^๑ เห็นได้ว่าในช่วงครึ่งแรกของศตวรรษที่ ๑๙ ซึ่งเป็นช่วงที่มหาวิทยาลัยในยุโรปและอเมริกาเน้นการสอนเป็นหลักหรือเป็น Teaching University อยู่ มหาวิทยาลัยในประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ได้โดดเด่นเหนือมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ดและมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ในประเทศอังกฤษเลยหน้าซึ้งยังพยายามดึงคณาจารย์จากยุโรปให้เขาสู่อเมริกาด้วย แนนอนวิธีที่คอนอเมริกันเลือกใช้ในการเปลี่ยนแปลงมหาวิทยาลัยเมื่อสรุปแล้วก็คือ การเสนอเงินเดือนในให้เป็นจำนวนมากและสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองในมหาวิทยาลัย เพื่อให้คณาจารย์จากต่างชาติเหล่านี้ มีความรู้สึกเหมือนอยู่ในประเทศเมืองนอนของตนเองก่อนจะเริ่มผลิตงานวิจัยให้อเมริกา

ระยะที่ ๒ หลังจากที่มีมหาวิทยาลัยเน้นการสอนมาหลายศตวรรษก็ถึงคราวที่จะเปลี่ยนจุดเน้นมาเป็น 'มหาวิทยาลัยวิจัย' (Research University) เหตุใดมหาวิทยาลัยจึงเน้นเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย (Research University) มากกว่าจะมุ่งการสอน (Teaching University)? คำตอบก็คือมีสาเหตุมาจากความยิ่งใหญ่ในด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัยเบอร์ลินประเทศเยอรมนี ซึ่งเติบโตมาโดดเด่นเหนือมหาวิทยาลัยโบโลญญาในประเทศอิตาลี มหาวิทยาลัยปารีสของประเทศฝรั่งเศส และมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ดกับมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ของประเทศอังกฤษ

เดิมทีประเทศเยอรมนีมีเมืองหลวงชื่อว่า ปรัสเซีย ซึ่งเป็นเมืองที่เจริญรุ่งเรือง มีอาณาเขตกว้างใหญ่ไพศาล อุดมสมบูรณ์และศิวิไลซ์ที่สุด มีระบบนำประปาไฟฟ้าอย่างสมบูรณ์ มีการค้าขายและคมนาคมกับต่างประเทศหลายชาติ และเป็นเมืองที่ใ้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ประเทศเยอรมนีมาก แต่เมื่อถึงปี พ.ศ. ๒๓๘๙ (ค.ศ.1806) เมืองหลวงปรัสเซียของประเทศเยอรมนี ก็ถูกกองทัพฝรั่งเศสนำโดยพระเจ้าเนโปเลียน (Napoleon Bonaparte) บุกถล่ม ทำให้บ้านเมืองพังราบเป็นหน้ากลอง เด็กๆ หลายครอบครัวต้องกำพร้าพ่อแม่ ภรรยา หลายล้านคนต้องเป็นหม้าย บ้านเมืองถูกเผาและปล้นสะดม หมูสตรี้ชาวเมืองถูกข่มขืนโดยกองทัพฝรั่งเศส ตีกรามบ้านช่องที่เคยเจริญรุ่งเรืองกลับเหลือแต่ซาก การโดนกองทัพฝรั่งเศสบุกถล่มในสมัยนั้น ทำให้ประชาชนชาวเยอรมันทั้งประเทศ

^๑ นำเสนอให้ประชุมสภาคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหิดล วันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๒ โดยมีอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดลเป็นประธานเป็นงาน ในการประชุมระดมสมองกลุ่มคณาจารย์ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยระดับ Top ๕๐ ของโลก ห้องประชุมคณาจารย์เกียรติคุณนายแพทย์นที รัชชพลเมือง ชั้น ๕ อาคารสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา นครปฐม

^๒ เบริญญ ๔ ประโยค ขณะเป็นสามเณร ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ เป็นมหาดหลวง อุปสมบทในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่อลาสิกขา ได้ทุนมูลนิธิรามาธิบดีราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยการสนับสนุนของเจ้าประคุณสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายกไปศึกษาเพิ่มเติมจนจบปริญญาโท มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด และปริญญาเอก มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด เคยได้ทุนไปทำวิจัยเพิ่มเติมระหว่างเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยปารีสในฝรั่งเศสและมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ในสหรัฐอเมริกา

^๑ Rudolph (1962 : 50)

โดยเฉพาะชาวเยอรมันในปรัสเซียต้องเคร่งครัดเสียตายและรันทดหุดู อยู่อย่างเข้มเคร่ง ไม่มีกะจิตกะใจจะทำการค้าขายหรือประกอบอาชีพใดๆ เพราะความศรัทธาที่ได้พัฒนามาถูกทำลายย่อยยับกันไปหมด ในสมัยนั้น ประเทศฝรั่งเศสมีมหาวิทยาลัยปารีสที่ค่อนข้างเจริญรุดหน้ากว่าประเทศเยอรมนี เพราะมีการวิจัยด้านเทคโนโลยีจนสามารถสร้างอาวุธใหม่ๆ ให้กองทัพจนกองทัพมีความเข้มแข็งได้

ระหว่างที่ผู้คนกำลังเลื่อยกล่อกเสียใจไม่มีกะจิตกะใจทำงานอยู่นั้น ฮุมโบลต์ (Wilhelm von Humbolt) ซึ่งเป็นนักภาษาศาสตร์คนหนึ่งในระหว่างนั้นเป็นรัฐมนตรีการศึกษาของปรัสเซียได้มองเห็นเพื่อรวมชาติเยอรมันพากันสลัดหุดูใจด้วยความเสียตายเมืองปรัสเซียมากได้เดินทางไปทั่วประเทศเยอรมนีพร้อมกับปลุกปลอบใจชาวเยอรมันให้ลุกขึ้นมาสู้อีกครั้ง ฮุมโบลต์กล่าวว่า การที่ฝรั่งเศสสามารถส่งกองทัพมาบุกถล่มปรัสเซียได้ เป็นเพราะว่าฝรั่งเศสมีมหาวิทยาลัยปารีสที่ผลิตอาวุธได้ทันสมัยกว่า ถ้าชาวเยอรมันต้องการเอาชนะฝรั่งเศส ชาวเยอรมันต้องสร้างมหาวิทยาลัยที่มีการทำวิจัยอย่างเข้มงวด พร้อมๆ กันนั้น ฮุมโบลต์ได้ชักชวนเพื่อนนักวิชาการรวมชาติให้มาร่วมใจกันพัฒนางานวิจัยที่มหาวิทยาลัยเบอร์ลิน ก่อนนั้น ในประเทศเยอรมนีเคยมีมหาวิทยาลัยชื่อ ฮัลเลอ (Halle) ซึ่งเปิดสอนวิชาภาษาละตินตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๒๓๖ (ค.ศ.1693) และมหาวิทยาลัยเกติตังเงน (Göttingen) ซึ่งเริ่มเปิดสอนวิชาประวัติศาสตร์ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๒๗๙ (ค.ศ.1736) แต่สองมหาวิทยาลัยเหล่านี้ไม่ได้มีบทบาทวิจัยวิทยาศาสตร์อะไร

ฮุมโบลต์ได้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยเบอร์ลินขึ้น ซึ่งทุกวันนี้เป็นที่รู้จักในนามว่า มหาวิทยาลัยฮุมโบลต์แห่งเบอร์ลิน (Humboldt-Universität zu Berlin) ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่เก่าแก่ที่สุดที่มีการก่อตั้งขึ้นในกรุงเบอร์ลินของประเทศเยอรมนี เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๕๒ (ค.ศ.1810) บางทีว่าปี พ.ศ. ๒๓๕๑ (ค.ศ.1809) แล้วยะตมนักวิชาการที่สืบทอดกันในแนวชาตินิยมมารวมกันพัฒนางานวิจัย โดยมีเป้าหมายว่า ต้องให้กาว่าหน้าทั้งฝรั่งเศสหรือลำหนากาว่าฝรั่งเศส ฮุมโบลต์เนนทั้งปรัชญา วิทยาศาสตร์ งานวิจัย บัณฑิตวิทยาลัย เสรีภาพทางวิชาการ แกบรดาศาสตราจารย์และนักศึกษา ^{๑๖}

ฮุมโบลต์ได้วางกฎเหล็กเอาไว้ว่า มหาวิทยาลัยเบอร์ลินดังกล่าวนี้จักต้องเน้นให้คณาจารย์ทำวิจัยอย่างเข้มงวด และต้องทุ่มเทอย่างสุดความสามารถให้ดู งานวิจัยดังกล่าวนี้มีทั้งด้านวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์-มนุษยศาสตร์ หากเป็นด้านสังคมศาสตร์-มนุษยศาสตร์ต้องทำวิจัยให้เป็นวิทยาศาสตร์หรือใช้วิธีการแบบวิทยาศาสตร์มาใช้วิจัยอย่างเคร่งครัด คณาจารย์จากทั่วประเทศเยอรมนีเห็นความตั้งใจของฮุมโบลต์ได้พากันอพยพมารวมงาน โดยเป็นอาจารย์และนักวิจัยประจำมหาวิทยาลัยเบอร์ลิน คณาจารย์ที่มาอยู่ก็ทุ่มเททำวิจัยมากกว่าครูอาจารย์ปกติ ปีแรกมีนักศึกษา ๒๕๖ คน มีคณาจารย์แค่ ๕๒ คนเท่านั้น แต่หลังจากนั้น มหาวิทยาลัยฮุมโบลต์แห่งเบอร์ลินได้ผลิตนักวิจัยระดับโลก ซึ่งมีผลงานเป็นที่อ้างอิงอย่างกว้างขวาง ผลงานวิจัยที่คณาจารย์มหาวิทยาลัยฮุมโบลต์แห่งเบอร์ลินได้ลำหนามหาวิทยาลัยอื่นใดทั้งหมด เพราะมหาวิทยาลัยอื่นๆ เน้นสอนเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัยโบโลญญา มหาวิทยาลัยปารีส มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด และมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์

หลังจากพากันทุ่มเททำวิจัยหามรุ่งหามค่ำ ผลงานวิจัยที่คณาจารย์ที่มหาวิทยาลัยฮุมโบลต์ได้พากันทำ ได้พัฒนาไปอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ทำให้มหาวิทยาลัยเบอร์ลินโดดเด่นที่สุดในกลุ่มประเทศยุโรปทั้งหมด ทั้งด้านปรัชญาและวิทยาศาสตร์ อุดมการณ์ที่ฮุมโบลต์เนนเป็นพิเศษคือ สายวิทยาศาสตร์ (Science) และชาตินิยม (Nationalism) ^{๑๗}

ทำให้คำว่า 'มหาวิทยาลัยวิจัย' หรือ 'research university' เกิดขึ้นมาและแพร่หลายอย่างกว้างขวางในประเทศเยอรมนี ผลพวงจากที่มหาวิทยาลัยฮุมโบลต์ได้เจริญก้าวหน้าด้านการศึกษา ก่อให้มีการศึกษาต่อยอดไปแทบทุกๆ ด้าน บรรดามหาวิทยาลัยอื่นๆ ในประเทศเยอรมนีก็รับเอานโยบายทำวิจัยจากมหาวิทยาลัยฮุมโบลต์ไปใช้ ทำให้ประเทศเยอรมนีในสมัยนั้น มีความเจริญก้าวหน้าในด้านการวิจัยทั้งสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ต่างๆ กาว่าหน้าเหนือมหาวิทยาลัยในบรรดาประเทศต่างๆ ในยุโรปทุกประเทศ ผลที่ตามมาคือคนที่ต้องการอ่านงานวิจัยล้ำสมัยไม่ทางปรัชญาศาสนา เช่น ผลงานของฟิชเต (Johann Gottlieb Fichte) ชล่ายเออมาเคอร์ (Friedrich Schleiermacher) เฮเกิล (G.W.F. Hegel) โซเพินฮาวเออร์ (Arthur Schopenhauer) หรือวิทยาศาสตร์ จักต้องอ่านจากงานวิจัยของชาวเยอรมันที่บันทึกด้วยภาษาเยอรมันเท่านั้น ดังนั้น ตั้งแต่ช่วงศตวรรษที่ 30s (1930s) พร้อมๆ กับที่งานวิจัยทางวิทยาศาสตร์ในเยอรมนีได้ลำหนาม ภาษาเยอรมันก็ได้รับการยกย่องจากนักวิชาการทั่วโลกว่าเป็น 'ภาษาที่สำคัญที่สุดแห่งวิชาวิทยาศาสตร์' (Bis in die dreißiger Jahr galt sie als wichtigste Sprache der Wissenschaft) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญวิทยาศาสตร์ทุกแขนงในประเทศอื่นๆ ในยุโรปต้องพยายามเรียนเพราะงานวิจัยอันทรงคุณค่าและล้ำค่าทางวิทยาศาสตร์ล้วนแต่เขียนด้วยนักวิชาการชาวเยอรมันทั้งสิ้น ประเทศยุโรปชาติอื่นๆ ก็ได้รับรู้เรื่องการพัฒนามหาวิทยาลัยของฮุมโบลต์ แต่ก็เป็นการรับรู้เป็นส่วนตัว มีมหาวิทยาลัยบางมหาวิทยาลัยในยุโรปและอเมริกาที่ได้ยินชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยฮุมโบลต์และพยายามลอกเลียนตาม แต่กระแสนี้ก็ยังไม่เป็นกระแสที่กระตุ่นโหล่นใจระดับชาติของปัจเจกชนหรือเป็นความสนใจในกลุ่มผู้บริหารมหาวิทยาลัยบางแห่งเท่านั้น ไม่ใช่เป็นกระแสที่กระตุ่นโหล่นใจระดับชาติ

^{๑๖} Clark Kerr (2001: 9)

^{๑๗} Clark Kerr (2001: 9)

ต่อมา ออดอล์ฟ ฮิตเลอร์ ผู้นำพรรคนาซีได้ปกครองประเทศเยอรมนีตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๖ (ค.ศ.1933) และได้พยายามเปลี่ยนไปเอาผลงานอันล้ำค่าจากงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์มาใช้อย่างขนานนการทหาร จอมเผด็จการฮิตเลอร์ได้ทุ่มเทให้ทุนวิจัยทางวิทยาศาสตร์ต่างๆ ของประเทศเยอรมนีที่มี มุ่งเน้นทำวิจัยเพื่อพัฒนากำลังอาวุธ นอกจากนี้ยังสังหารผู้คน โดยเฉพาะผู้คนอีก ไม่น้อยกว่า ๑๗ ล้านคนในประเทศเยอรมนี แลฮิตเลอร์ก็นำอาวุธยุทโธปกรณ์อันได้จากการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ออกอวดโฉม และประกาศศักดาไปทั่วทวีปยุโรปชาติหลายชาติในทวีปยุโรปที่ไม่เคยให้ความสำคัญกับการวิจัยเลย ก็เริ่มประกาศหันมาเน้นการวิจัย โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังนั้น คำว่า 'มหาวิทยาลัยวิจัย' (Research University) จึงโด่งดังไปทั่วทวีปยุโรป

การพัฒนามหาวิทยาลัยเพื่อเน้นการวิจัยกลายเป็นแรงผลักดันจากผู้นำประเทศโดยตรงเพื่อการพัฒนาประเทศ (National Defence) นับแต่มหาวิทยาลัยในประเทศเยอรมนีเกรียงไกรขึ้นมาในทางวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอื่นๆ ในทวีปยุโรป ที่เคยยิ่งใหญ่มาแต่เดิมกล่าวคือ มหาวิทยาลัยโบโลญญาในประเทศอิตาลี มหาวิทยาลัยปารีสในประเทศฝรั่งเศส มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ดและมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ในประเทศอังกฤษ ไม่มีทางจะเทียบมหาวิทยาลัยในประเทศเยอรมนีได้เลย มหาวิทยาลัยเก่าแก่เหล่านี้ แม้จะมีการพัฒนาวิทยาศาสตร์ แต่ก็น้อยมาก เพราะส่วนใหญ่ยังเน้นหนักทางด้านการสอน แม้จะมีคณาจารย์ทางวิทยาศาสตร์บาง คนเหล่านี้ก็มีได้สังกัดมหาวิทยาลัย^{๑๘} นั้นแปลว่า ระบบที่บริหารมหาวิทยาลัยทั้งออกซฟอร์ดและเคมบริดจ์ไม่ได้เอื้อให้สร้างนักวิจัยเด่นๆ ทางวิทยาศาสตร์ออกมาเท่าใดเลย ส่วนมหาวิทยาลัยในประเทศเยอรมนี คนที่ทำหน้าที่สอนทุกคนเป็นนักวิจัย และคนที่เป็นนักวิชาการทุกคนมีตำแหน่งเป็นศาสตราจารย์^{๑๙}

ในประเทศอังกฤษ มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ดและมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์รับนโยบายจากรัฐบาลเพื่อปรับตัวตามสถานการณ์หันมาเน้นผลงานวิจัยเพิ่มมากขึ้นอย่างเร่งด่วน มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ดยังคงให้ความสำคัญทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ พร้อมๆ วิทยาศาสตร์ โดยให้น้ำหนักเกือบๆ จะเท่ากัน ส่วนมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์หันไปเน้นด้านวิทยาศาสตร์เป็นส่วนใหญ่แทน^{๒๐} พร้อมๆ กันนั้น ประเทศอังกฤษก็มีการปฏิรูปมหาวิทยาลัยที่เกิดขึ้นมาไล่หลังมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ดและมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ รวมทั้งได้พยายามก่อตั้งมหาวิทยาลัยใหม่อื่นๆ อีก เพื่อให้มีการทำวิจัยเน้นวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์-มนุษยศาสตร์เพิ่มขึ้นอีกด้วย ในจำนวนมหาวิทยาลัยเหล่านี้ ได้แก่ วิทยาลัยคิงส์ ในเครือมหาวิทยาลัยลอนดอน (King's College London) ซึ่งก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๓๗๒ (ค.ศ.1829) วิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และรัฐศาสตร์ของลอนดอน (London School of Economics and Political Sciences) ซึ่งก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๓๘ (ค.ศ.1895) วิทยาลัยอิมพีเรียล (Imperial College London) ซึ่งก่อตั้งขึ้นมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๐ (ค.ศ.1907) และยูนิสแต (University of Manchester Institute of Science and Technology=UMIST) ซึ่งก่อตั้งขึ้นมาในปี พ.ศ. ๒๔๙๙(ค.ศ.1956)

ประเทศสหรัฐอเมริกาเริ่มต้นปฏิรูปที่มหาวิทยาลัยจอห์นฮอปกินส์เป็นแห่งแรก โดยยึดระเบียบวิจัยตามแบบมหาวิทยาลัยเบอร์ลินในประเทศเยอรมนี ส่วนมหาวิทยาลัยอื่นๆ ก็พยายามศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศเยอรมนีเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยไฮเดลแบร์ก (Heidelberg) มหาวิทยาลัยเกิตติงเงน (Göttingen) มหาวิทยาลัยไลพ์ซิก (Leipzig)^{๒๑} แล้วก็พยายามปรับเอานโยบายในการทำวิจัยของมหาวิทยาลัยเหล่านี้มาใช้ในมหาวิทยาลัยอเมริกันของตนเอง

ระหว่างที่ประเทศสหรัฐอเมริกากำลังพยายามปรับมหาวิทยาลัยของตนเองแบบก้าวกระโดด โดยวิธีจ้างนักวิจัยดีๆ จากทวีปยุโรปให้มาร่วมพัฒนาอยู่นั้น เป็นความโชคดีของประเทศสหรัฐอเมริกาที่เกิดปรากฏการณ์สมองไหล (brain drain^{๒๒} หรือบางตำราที่วาดด้วยประวัติศาสตร์การพัฒนาของมหาวิทยาลัยในอเมริกาเรียกว่า the intellectual migration)^{๒๓} จากประเทศเยอรมนีขึ้นมา เพราะนโยบายกวาดล้างนักวิชาการเชื้อสายยิวของฮิตเลอร์ส่งผลให้ประเด็นนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเชื้อสายยิวได้พากันอพยพออกนอกประเทศเยอรมนี หาท่านักใหม่ทั้งในทวีปยุโรปและทวีปอเมริกา แง่หนอนนักวิทยาศาสตร์เหล่านี้สามารถย้ายไปพำนักที่กลุ่มประเทศยุโรปตะวันตกสมัยนั้นได้ไม่ยาก เพราะเป็นผู้เชี่ยวชาญวิทยาศาสตร์อย่างเยี่ยมยอด แต่สหรัฐอเมริกาได้สร้างเงื่อนไขที่ดีกว่าให้ประเด็นนักวิทยาศาสตร์เหล่านี้ มาอยู่ด้วยหลายประการ ซึ่งเป็นต้นแบบวิธีดึงดูดผู้ชำนาญหรืออนักวิทยาศาสตร์ระดับโลกให้เข้าสู่มหาวิทยาลัยในประเทศสหรัฐอเมริกามาจนบัดนี้ นั่นก็คือ

^{๑๘} Friedrich Paulsen (1895) : 'In Oxford and Cambridge there are admirable scholars, yet no one would call the English universities the representatives of the scientific work of the nation. Not a few of the most noted savants of England, men like Darwin, Herbert Spencer, Grote, both the Mills, Macaulay, Gibbon, Bentham, Richardo, stand quite outside the universities, and we are quite entirely justified in saying of many a one among them, that he would be quite impossible in an English university'.

^{๑๙} Paulsen (1789:5): 'In Germany, on the contrary, the presumption is justified that all university teachers are scientific investigators, or scholars strictly speaking, and conversely, that all who are, strictly speaking, scholars, are university professors.'

^{๒๐} ที่จริง การแข่งขันกันระหว่างออกซฟอร์ดและเคมบริดจ์เป็นไปอย่างระมัดระวัง เพราะออกซฟอร์ดเน้นสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์มากกว่า ส่วนเคมบริดจ์เน้นวิทยาศาสตร์มากกว่า ทั้งที่ ๑. การวิจัยทางสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ระดับปริญญาเอกนั้นใช้เวลามากกว่าปริญญาเอกสายวิทยาศาสตร์ ถ้าออกซฟอร์ดรับนักศึกษามากๆ จะทำให้ปริมาณงานวิจัยเสร็จช้าและได้น้อยกว่าเมื่อเทียบกับเคมบริดจ์ต่อปี ๒. การเปิดสาขาวิทยาศาสตร์มากๆ อย่างที่เคมบริดจ์ทำ จะทำให้มหาวิทยาลัยมีชื่อเสียงในด้านการผลิตนักวิจัยทางวิทยาศาสตร์หรือผลิตปริญญาเอกสายวิทยาศาสตร์มากกว่าที่สุดของประเทศอิต แต่ออกซฟอร์ดก็ไม่ได้เลือกไปเน้นวิทยาศาสตร์มากกว่าไปทางด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์เหมือนเคมบริดจ์ เพราะงบประมาณวิจัยเป็นการจัดสรรให้ของรัฐบาล ถือเป็นการเน้นคนละด้าน ผลที่ตามมาคือรัฐบุรุษหรือรัฐมนตรีรวมทั้งนักศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาตรีของอังกฤษจะมาจากออกซฟอร์ด ส่วนเคมบริดจ์จะมีผู้โด่งดังในแบบกวมมหาวิทยาลัยไอน์สไตน์

^{๒๑} Paulsen (1895 : IX)

^{๒๒} Geiger (1986 : 240)

^{๒๓} Donald Fleming and Bernard Bailyn, (eds.), (1969).

๑. ให้อัตราเงินเดือนที่สูงสำหรับนักวิจัยคุณภาพ

๒. สร้างสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยเสมือนบ้าน มีความสมบูรณ์ในเรื่องที่พักอาศัย ความเป็นอยู่ของครอบครัว และการศึกษาของบุตรธิดาของนักวิทยาศาสตร์เหล่านี้

๓. มีอิสรภาพและเสรีภาพในการแสวงหาความจริง (search for truth) ตามหลักวิทยาศาสตร์อย่างเต็มที่

๔. มีห้องแล็บหรือห้องสมุดที่เพียงพอให้ทำวิจัยค้นคว้าและพัฒนาศักยภาพของตนเองให้ถึงขีดสุด

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ประกาศต้อนรับนักวิทยาศาสตร์ลี้ภัยจากประเทศเยอรมนี และพร้อมเสนอลิขิตอำนวยความสะดวก (facilities) หลายประการเช่นที่วุ้น (ที่มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐของประเทศไทยสมัยนั้นพากันมองข้าม) ด้วยข้อเสนอที่ดีกว่าประเทศคู่แข่งอย่างอังกฤษ ฝรั่งเศส เบลเยียม อิตาลี สวีเดน ฯลฯ จึงมีนักวิทยาศาสตร์ลี้ภัยจากประเทศเยอรมนีและจากประเทศอื่นๆ ในทวีปยุโรป เช่นประเทศอังกฤษด้วย ทะลักเขลลู่สหรัฐอเมริกาเป็นจำนวนมากกว่าประเทศอื่นๆ ทั้งหมด และเป็นจำนวนมากที่เป็นนักวิทยาศาสตร์ระดับหัวแถวในประเทศเยอรมนี เพราะมีการสำรวจเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๘ (ค.ศ.1965) พบว่าในจำนวนผู้ชำนาญคณิตศาสตร์ระดับชาติ ซึ่งสังกัดสำนักวิทยาศาสตร์แห่งชาติที่เรียกว่า The National Academy of Sciences (เทียบเท่ากับตำแหน่งราชบัณฑิตในประเทศไทย) จากทั้งหมดซึ่งมีอยู่ ๕๑ คน มีนักคณิตศาสตร์ราว ๑๔ คน อพยพมาจากทวีปยุโรป และสำรวจอีกครั้งเมื่อปี พ.ศ.๒๕๑๒ (ค.ศ.1969) พบว่า ในจำนวนคณอพยพเหล่านี้มีถึง ๒๔ คน ได้รางวัลโนเบล ^{๒๔}

หนังสือพิมพ์ The Manchester Guardian ^{๒๕} ลงข่าว มีนักวิชาการจากประเทศเยอรมนีไหลออกจากประเทศ ๑๓๖ คน สองสามปีจากนั้น จำนวนได้เพิ่มถึง ๑๖๐๐ คน หลังเสร็จสิ้นสงครามได้มีการสำรวจอีกครั้งหนึ่ง ปรากฏว่าเฉพาะที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศเดียว มีอดีตชาวเยอรมันหลบหนีไปอยู่เป็นจำนวนถึง ๗๐๗ คน ซึ่งเคยทำวิจัยอยู่ประเทศเยอรมนีและยุโรปประเทศอื่นๆ คนเหล่านี้อพยพไปอยู่ประเทศสหรัฐอเมริกาเพราะมองเห็นว่าสหรัฐอเมริกาที่มีลิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักวิชาการน่าจะมากกว่ายุโรปประเทศอื่น ในการเข้ามาอยู่สหรัฐอเมริกาของคณะระดับมันสมองเหล่านี้ มีองค์กรหลายองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้เข้ามาช่วยอำนวยความสะดวกในด้านความเป็นอยู่ด้วย เช่น มูลนิธิร็อกกีเฟลเลอร์ บริษัทรานนี่ เป็นต้น

นักวิทยาศาสตร์ที่พำนักอพยพกันมาเหล่านี้ทำใหภาควิชาที่ทักวิจัยทางฟิสิกส์ เคมี ฯลฯ ของมหาวิทยาลัยต่างๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกา ขยายไปอยู่เข้มแข็งขึ้นอีกเท่าตัว เพราะมีหลายคนเป็นนักวิทยาศาสตร์ระดับแนวหน้าของมหาวิทยาลัยหรือสถาบันวิจัยในเยอรมนีและยุโรปชาติอื่นๆ ขอยกตัวอย่าง เช่น ฮันส์ เบเทอ (Hans Bethe) ซึ่งย้ายมาจากมหาวิทยาลัยตือบิงเงนในประเทศเยอรมนี เขามาลังักัดมหาวิทยาลัยคอร์เนล, เฟลิกซ์ บล็อก (Felix Block) ย้ายจากมหาวิทยาลัยไลป์ซิก เขามาลังักัดมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด, ปีเตอร์ เดบีย์ (Peter Debye) จากสถาบันวิทยาศาสตร์แมกซพลังก์ (Max Planck Institute) ในประเทศเยอรมนีเขามาลังักัดมหาวิทยาลัยคอร์เนล, แมกซ์ เดลบริค (Max Delbrück) และ อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ (Albert Einstein) ทั้งย้ายมาจากสถาบันไกเซอร์ วิลเฮล์ม (Kaiser Wilhelm Institute) เขามาลังักัดที่คาลเทคและพรินตันตามลำดับ, เอนริโก เฟอร์มิ (Enrico Fermi) จากมหาวิทยาลัยโรมในประเทศอิตาลี มาลังักัดอยู่มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย, เจมส์ ฟรังค์ (James Frank) จากมหาวิทยาลัยเกิตติงเงนในประเทศเยอรมนีเขามาลังักัดมหาวิทยาลัยจอห์น ฮอปกินส์, ฟิลิปป์ ฟรังค์ (Philipp Frank) จากมหาวิทยาลัยปรากมาลังักัดมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด, เมริช โกลดฮาเบอร์ (Maurice Goldhaber) จากมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ในประเทศอังกฤษ มาลังักัดมหาวิทยาลัยอิลลินอยส์, เออเจน ราบินอวิตซ์ (Eugene Rabinowitz) จากมหาวิทยาลัยเกิตติงเงนมาลังักัดสถาบันเอ็มไอที เป็นต้น

นักวิทยาศาสตร์เหล่านี้เองมีส่วนสำคัญในการทำให้ประเทศสหรัฐอเมริกาได้เปรียบประเทศเยอรมนี เพราะสามารถช่วยสร้างระเบิดปรมาณูจากการตั้งโครงการแมนฮัตตัน (Manhattan Project) ซึ่งดำเนินการโดย เจ.โรเบิร์ต อ็อพเพนไฮเมอร์ (J.Robert Oppenheimer) ซึ่งงานประจำลิ่งักัดอยู่ที่มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียที่เบิร์กลีย์ได้สำเร็จ ระหว่างที่ประเทศเยอรมนีกำลังคิดคนระเบิดนิวเคลียร์อยู่ ที่จริงการคิดคนโครงการแมนฮัตตันเพื่อสร้างอาวุธนิวเคลียร์นั้น ไอน์สไตน์เป็นคนกระตุ้นให้ประเทศสหรัฐอเมริกาทำด้วย เพราะไอน์สไตน์นั่นเองที่เขียนจดหมายถึงอดีตประธานาธิบดีแฟรงกลินโรสเวลต์หลายฉบับ กระตุ้นให้รัฐบาลประเทศสหรัฐอเมริกาสร้างอาวุธนิวเคลียร์ก่อนประเทศเยอรมนี เพราะประเทศเยอรมนีมีศักยภาพและอยู่ระหว่างศึกศึกษาทำอาวุธนี้ขึ้นมาด้วย

ภัยคุกคามของประเทศเยอรมนีนี้ ทำให้รัฐบาลประเทศสหรัฐอเมริกาทุ่มเทงบประมาณเข้าไปสู่มหาวิทยาลัยด้วยภารกิจป้องกันชาติอย่างมหากาล ทำให้ห้องแล็บบางห้องแล็บมีการพัฒนาแบบก้าวกระโดด เพราะได้งบประมาณมหาศาลจากรัฐ ยกตัวอย่างเช่น ห้องแล็บลินคอล์นของเอ็มไอที (The Lincoln Laboratory at the Massachusetts Institute of Technology) ห้องแล็บอาร์กอนของมหาวิทยาลัยชิคาโก (The Argonne at Chicago) ห้องแล็บรังสีลอเรนซ์ที่แคลิฟอร์เนีย (The Lawrence Radiation Laboratory at California) เป็นต้น ^{๒๖}

^{๒๔} Geiger (1986 : 244)

^{๒๕} The Manchester Guardian, May 9, 1933. Quoted in Geiger (1986 : 241).

^{๒๖} Clark Kete (2001 : 36-7)

สังคมไทยพร้อมแค่ไหน

สำหรับการเป็นสังคมผู้สูงอายุ?

โดย รศ.ดร.สุธรรม นันทมงคลชัย

ผู้สูงอายุในสังคมไทยหมายถึงผู้ที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ซึ่งสัดส่วนของคนกลุ่มนี้มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากข้อมูลการสำรวจประชากรสูงอายุของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งให้เห็นว่าในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ มีประชากรผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ ๖.๘ ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๙.๔ และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๑๐.๗ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ การที่สังคมไทยมีโครงสร้างประชากรผู้สูงอายุเกินร้อยละ ๑๐ ของประชากรทั้งหมดในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ถือได้ว่าสังคมไทยนั้นเข้าสู่ภาวะสังคมผู้สูงอายุอย่างแท้จริง บทความนี้เขียนพยายามเชื่อมโยงให้เห็นภาพว่า สังคมไทยนั้น มีความพร้อมมากน้อยแค่ไหนที่จะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จและมีความสุข โดยพิจารณาจากการเตรียมความพร้อมด้านโครงสร้างทางสังคม บทบาทของครอบครัวและชุมชน และตัวผู้สูงอายุเอง ซึ่งในด้านโครงสร้างทางสังคมนั้น ในช่วงเวลาที่ผ่านมารัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมถึงนักวิชาการต่าง ๆ มีการจัดทำแผนงานโครงการ รวมถึงกิจกรรมหลายรูปแบบในการรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญในการดูแลและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เช่น มีการกำหนดแผนงานผู้สูงอายุระยะยาว ฉบับที่ ๒ ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๖๔ โดยเน้นในเรื่องการเตรียมตัวเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุการส่งเสริมสุขภาพ การสร้างความมั่นคงและปลอดภัยให้กับผู้สูงอายุรวมถึงระบบในการดูแลผู้สูงอายุในทุกๆระดับ การจัดสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลที่ครอบคลุมให้กับผู้สูงอายุ การเปิดช่องทางพิเศษในการมารับบริการ การช่วยเหลือผู้สูงอายุโดยสนับสนุนค่าใช้จ่ายประจำเดือนๆ ละ ๕๐๐ บาท การรณรงค์ให้ครอบครัวและชุมชนเป็นดูแลผู้สูงอายุ เป็นต้น อย่างไรก็ตามประเด็นโครงสร้างทางสังคมที่ยังเป็นปัญหาและควรปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้สังคมไทยมีความพร้อม สำหรับการเป็นสังคมผู้สูงอายุก็ยังมีอีกหลายประเด็น โดยเริ่มตั้งแต่เรื่องของค่านิยมทางสังคมที่เน้นวัตถุนิยมมากกว่าความเอื้ออาทรต่อกัน ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพังมากขึ้น โครงสร้างทางสิ่งแวดล้อมที่ยังไม่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น ระบบการเดินทางด้วยบริการสาธารณะ แม้จะมีการลดราคาค่าบริการให้กับผู้สูงอายุบางแล้ว แต่หลายครั้งที่ผู้สูงอายุต้องเผชิญปัญหาทั้งการวิ่งตามรถประจำทาง เพราะคนขับรีบด้วยความเร็วสูงหรือถูกจอดไหลงเกินเป้าหมาย เพราะก้าวลงรถไม่ทัน ระบบไฟแดงข้ามถนนและสะพานลอยข้ามถนนก็มีปัญหาสำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากสะพานลอยเกือบทุกแห่งมักจะมีความชัน ผู้สูงอายุก้าวขึ้นลงลำบาก เพราะมีอาคารปวดตา ในขณะที่ระบบไฟแดงนั้น บางครั้งผู้สูงอายุอาจเดินข้ามถนนไม่ทัน เพราะมีช่วงระยะเวลาไฟแดงที่สั้น โดยเฉพาะถาเดินข้ามถนนที่มีระยะกว้างและไฟแดงเริ่มไประยะหนึ่งแล้ว นอกจากนั้น หากพิจารณาถึงลักษณะของบ้านพักอาศัยของผู้สูงอายุในเขตเมืองที่มีลักษณะเป็นคอนโดมิเนียมหรือบ้านจัดสรรก็อาจไม่เหมาะสม เพราะคอนโดมิเนียมมีความสูง ทำให้มีปัญหามากในการขึ้นลง แม้ว่าจะมีลิฟท์ช่วยก็ตาม ในขณะที่บ้านจัดสรรมักเป็นลักษณะของชุมชนที่ต่างคนต่างอยู่ มีความเอื้ออาทรต่อกันน้อย มีการสร้างระบบการป้องกันการลักขโมยสิ่งของอย่างหนาแน่น ซึ่งอาจทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกเหงา และนำไปสู่ปัญหาสุขภาพจิตได้ สำหรับในสังคมชุมชนบทัน แม้จะมีสภาพแวดล้อมที่ดีกว่าในเขตเมือง แต่ที่พบว่าผู้สูงอายุมีสัดส่วนของการอยู่อาศัยตามลำพังมากขึ้น การเดินทางไปรับบริการ

ด้านสุขภาพหรือไปรวมกิจกรรมทางสังคมยังไม่สะดวกในบางพื้นที่ รวมถึงโครงสร้างสถานเอนามัยในรูปแบบใหม่ที่มีลักษณะคล้ายกันทั่วประเทศก็เป็นปัญหาสำหรับผู้สูงอายุได้เหมือนกัน หลายครั้งที่ผู้สูงอายุบอกว่า เวลามารับบริการที่สถานเอนามัยมักจะมีอาคารปวดตาเพราะตองก้าวขึ้นลงบันไดที่สูงและลาดชัน ส่วนในด้านการเตรียมความพร้อมของครอบครัวและชุมชนนั้นที่ผ่านมาก็มีการรณรงค์และจัดกิจกรรมมากพอสมควร ซึ่งครอบครัวและชุมชนที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ด้วยก็ต่อมมีการปรับบทบาทในการดูแลและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุให้ทันต่อเหตุการณ์มากขึ้น บุตรหลานต้องคิดในเชิงบวกว่า การที่มีปู่ตายอายุอยู่ในบ้านจะเป็นผลดีต่อบุตรเอง และทำให้หลานได้เรียนรู้และซึมซับความดีและเป็นแบบอย่างต่อไป ครอบครัวควรมีการดูแลเรื่องเงินทองและค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม มีการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้ทำงานตามความรู้ความสามารถ ครอบครัวและชุมชนควรสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมอยู่เสมอ เพราะข้อมูลจากงานวิจัยที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ทำให้ผู้สูงอายุมีความภูมิใจในตนเองและนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี นอกจากนี้การจัดสภาพแวดล้อมในบ้านก็มีความสำคัญต่อสุขภาพผู้สูงอายุ ครอบครัวควรจัดสภาพแวดล้อมบ้านที่เน้นความปลอดภัยของผู้สูงอายุเป็นหลัก เช่น บริเวณห้องน้ำควรใช้กระเบื้องที่ไม่ลื่นง่ายและมีการแบ่งพื้นที่เปียกสำหรับอาบน้ำและพื้นที่แห้งออกจากกัน มีระบบปลั๊กไฟที่เหมาะสมมองเห็นได้ง่าย มีราวบันไดสำหรับบ้านที่มีลักษณะเป็นสองชั้น เป็นต้น เพราะสิ่งเหล่านี้จะช่วยป้องกันการหกล้มในผู้สูงอายุได้ ข้อมูลจากการสำรวจที่ผ่านมาพบว่าผู้สูงอายุประมาณร้อยละ ๑๐.๔ เคยหกล้มในรอบหกเดือนที่ผ่านมา โดยส่วนใหญ่เป็นการหกล้มในบ้านโดยเฉพาะบริเวณห้องน้ำ การหกล้มในผู้สูงอายุนำไปสู่การเกิดภาวะอัมพฤกษ์อัมพาตของกระดูกสันหลังและสะโพก ซึ่งต้องใช้ค่าใช้จ่ายและระยะเวลาในการรักษาพยาบาลเป็นเวลานาน ส่วนประเด็นสุดท้ายในเรื่องของการเตรียมความพร้อมสำหรับตัวผู้สูงอายุเอง ข้อมูลการสำรวจผู้สูงอายุในสังคมไทย ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งให้เห็นว่าผู้สูงอายุมากกว่าครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ ๕๒.๓ ไม่เคยได้รับการตรวจสุขภาพในรอบปีที่ผ่านมา ผู้สูงอายุร้อยละ ๒๔.๕ ประเมินสุขภาพตนเองว่าไม่ดี ร้อยละ ๔๑.๗ มีการออกกำลังกายเป็นประจำ ร้อยละ ๑๒.๘ มีการสูบบุหรี่เป็นประจำและผู้สูงอายุ ๑ ใน ๔ คนยังดื่มสุราหรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ซึ่งนำไปสู่การเกิดโรคเรื้อรังได้

โดยสรุปแล้วหากต้องการตอบคำถามว่า สังคมไทยมีความพร้อมแค่ไหน สำหรับการเป็นสังคมผู้สูงอายุ คำตอบในเบื้องต้นคือมีการเตรียมความพร้อมพอสมควรแต่ยังไม่ดีทุกด้าน ดังนั้นการที่สังคมไทยจะก้าวไปสู่สังคมผู้สูงอายุด้วยความพร้อมและมีความสุขกันทุกฝ่ายนั้น ตัวผู้สูงอายุเองก็ต้องมีความพร้อมในการดูแลและส่งเสริมสุขภาพตนเองมีการเตรียมตัวเข้าสู่ผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ ส่วนด้านครอบครัวก็ต้องเข้าใจและเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้สูงอายุได้อย่างมีความสุขมีความเอื้ออาทรต่อกัน ในขณะที่ชุมชนและสังคมก็ต้องจัดสวัสดิการที่เหมาะสมให้กับผู้สูงอายุ มีการปรับโครงสร้างพื้นฐานด้านการบริการรวมถึงรณรงค์ให้คนในสังคมมองผู้สูงอายุในเชิงบวกมากขึ้น

บรรณาธิการ แกลง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ เนตร หงษ์ไกรเลิศ บรรณาธิการ

สวัสดีครับ เพื่อนชาวมหิดลที่รักทุกท่าน

เนื่องในวโรกาสวันมหิดล พวกเราในนามชมรมมหาวิทยาลัยมหิดลทุกคน ขออ้อมรำลึกถึง “พระบิดาแห่งการแพทย์แผนปัจจุบันของไทย” สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก หรือสมเด็จพระบิดาของพวกเรา

การจัดการประชุมวิชาการ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๒ เรื่อง “คุณภาพอุดมศึกษาไทย พอใจหรือยัง?” เมื่อวันที่ ๒๐-๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๒ ณ โรงแรมรอยัลริเวอร์ กรุงเทพฯ ที่ผ่านมา ประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง โดยเป็นผลจากการร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติภารกิจและประสานงานอย่างเข้มแข็ง ทั้งที่มสภาคณาจารย์และที่มหาวิทยาลัย ที่ให้การสนับสนุนจนเกิดมรดกผลที่สามารถเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับมหาวิทยาลัยอื่นในการรับเป็นเจ้าภาพครั้งต่อไป ในนามของสมาชิกสภาคณาจารย์ ขอขอบพระคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่เป็นแรงประสานงานจนสำเร็จลุล่วง สาระในฉบับเป็นบทความต่อเนื่องของ ผศ.ดร.ปฐมพงษ์ โพธิ์ประสิทธิ์นันท์ เรื่อง “ลักษณะสำคัญของการเป็นมหาวิทยาลัยระดับโลก : มหาวิทยาลัยมหิดลต้องปรับปรุงอะไรบ้าง?” บทความเรื่อง “สังคมไทยพร้อมแค่ไหน สำหรับการเป็นสังคมผู้สูงอายุ?” เขียนโดย รศ.ดร.สุธรรม นันทมงคลชัย ส่วนฉบับหน้าจะมีสาระจากการประชุมวิชาการมาฝากเพื่อนสมาชิกทุกท่านครับ

ขอเชิญชวนผู้สนใจร่วมส่งบทความมาได้ที่งานสภาคณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหิดล ชั้น ๕ อาคารสำนักงานอธิการบดี ศาลายา โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๒๕๔๙ ๖๓๕๑-๒ หรือ E-mail address ที่ senate@mahidol.ac.th

เจ้าของ สภาคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหิดล ตั้งอยู่ที่สำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา เลขที่ ๙๙ หมู่ที่ ๕ ถนนพุทธมณฑลสาย ๔ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ๗๓๑๗๐ โทรศัพท์ ๐-๒๕๔๙-๖๓๕๐-๒ โทรสาร ๐-๒๕๔๙-๖๓๕๑

บรรณาธิการ ผศ.(พิเศษ) เนตร หงษ์ไกรเลิศ

กองบรรณาธิการ ผศ.ดลينا ตันหยง ผศ.ยงยุทธ ขจรปรีดานนท์ ผศ.วรากร เจริญสุข

รศ.วิไล หนูหนักดี ผศ.สุภาวรรณ เศรษฐบรรจง

คณะกรรมการประชาสัมพันธ์ ผศ.ดลينا ตันหยง ผศ.(พิเศษ) เนตร หงษ์ไกรเลิศ ผศ.ยงยุทธ ขจรปรีดานนท์

ผศ.วรากร เจริญสุข รศ.วิไล หนูหนักดี ผศ.สุภาวรรณ เศรษฐบรรจง

ฝ่ายจัดทำต้นฉบับ นางสาวสุจิรา สอนสม นางพิชญา วงษ์วันทนี นายอภิชาติ หลงสมบูรณ์

ข่าวสภาคณาจารย์ เป็นหนังสือภายในมหาวิทยาลัย และเป็นสื่อระหว่างคณาจารย์ในการรับฟังแลกเปลี่ยนทัศนคติ ข้อคิดเห็นทั้งด้านการบริหาร ด้านวิชาการ ด้านสวัสดิการ และอื่นๆ ของมหาวิทยาลัย บทความ ข้อคิด จดหมาย เป็นความเห็นของผู้เขียนเท่านั้น มิได้ความเห็นของสภาคณาจารย์

สภาคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหิดล
๙๙ อาคารสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหิดล
ถนนพุทธมณฑลสาย ๔ ตำบลศาลายา
อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ๗๓๑๗๐

ชำระค่าบริการเป็นเงินเชื่อ
ใบอนุญาตที่ ๓/๒๕๒๓
ไปรษณีย์ศิริราช